

međunarodne asocijacije. U Amsterdamu je bila nekolicina Jugoslovena, ka npr. Zlatko POSAVAC iz Zagreba i drugi.

VI međunarodni kongres za estetiku u Upsali, 1968. godine, bio je posvećen odnosu UMETNOSTI I DRUŠTVU.

1972. održan je VII međunarodni kongres za estetiku u Bukureštu. Tema je bila UMETNOST I ESTETIKA U AKTUELNOJ SITUACIJI ČOVEKA.

I najzad, VIII kongres za estetiku u Darmštatu 1976, gde je bilo govora na temu ESTETIKA, UMETNOST I SVAKIDAŠNJI ŽIVOT.

Kongres u Dubrovniku svakako trebalo bi da bude podsticaj i jugoslovenskim estetičarima, kritičarima i istoričarima umetnosti da se više vezuju za ustanovu Međunarodnog društva za estetiku.

• Da li će održavanje ovog značajnog estetičkog skupa u Dubrovniku doprineti poboljšanju položaja estetike i estetičke nauke u nas?

— Kongres je imao povoljne izgledе. O tome su i stručni časopisi doneli nagoveštaje. Dubrovački kongres znači reformu dosadašnjeg rada Međunarodnog društva za estetiku. Objavljivanje svih saopštenja pre Kongresa sada se prvi put dogodilo u istoriji rada ove ustanove. Na taj način postalo je izlišno čitanje referata. Svi autori i učesnici ovde su praktično zastupali sami sebe. Oni su za stolom govorili kao ravnopravni partneri u razgovoru. Moderator, voditelj razgovora, imao je sada sasvim drugu ulogu i on je takođe bio partner u razgovoru. Njegov je cilj bio da sažme razgovor i da se brine za logičku mit razgovora, a ne da govori u ime učesnika kao autor.

Ranije je ovaj mnogoljudni kongres imao vremenska ograničenja. Mi smo u Dubrovniku držali OTVORENE SEKCIJE. Ako postoje argumenti, oni se mogu negovati i dalje, dok za njih postoji interes. Smatramo da je centar našeg rada vezan za sekcije. Petnaest — dvadeset osoba za stolom su preduslov da se u razgovoru može nešto razjasniti i razgovor može biti plodan. Svi su se ovde nalazili u istom demokratskom položaju. Ideja je bila da u Dubrovniku od jednog velikog kongresa napravimo niz malih problemskih kongresa u kojima se misaono može opstati. Kongresna saopštenja na preko 2.000 stranica objavljena su u posebnom zborniku na šest jezika (engleski, ruski, francuski, nemački, španski i italijanski). Neposrednost u komuniciranju je bila osnova rada u sekcijama.

Teorija stvaralaštva je jedna od mogućnosti estetike u našem vremenu. U razgovoru su učestvovali svi oni koji se pozivaju na fenomen stvaralačkog i na teoriju stvaralaštva.

Dakako da će održavanje Međunarodnog kongresa za estetiku u Dubrovniku imati značaja za položaj estetike i teorije stvaralaštva u nas.

• O čemu ste Vi govorili na Kongresu? Šta je predmet Vašeg saopštenja?

— Odustao sam od toga da govorim o drugoj stvari osim o načinu OBRAZLOŽENJA SAMOG KONGRESA. Govorio sam o Kongresu kao temi, kao svakoj drugoj naučnoj temi. Ne poistovetjujući se s Kongresom, pokušao sam da govorim o Kongresu kao mestu mišljenja... Naša zemlja je izabrana sa simpatijama kao mesto održavanja Kongresa, kao prostor razgovora o problemima stvaralaštva. Smatra se da se kod nas vodi dinamičan stvaralački život. Posebna tema u razgovorima posvećena je problematici STVARALAŠTVO I SAMOUPRAVLJANJE.

• Koje su estetičke struje došle do izražaja na proteklom Kongresu za estetiku?

— Ako bismo napravili pregled različitih struja koje deluju danas u našem kolegijalnom svetu, onda bismo mogli reći, na primer, da je semiotika bila zastupljena u nekoliko pravaca rada. Štutgartska škola nije zastupljena po samom Benseu, ali je zato bio Armando Plebe, koji je privrženik te škole. Na Kongresu se čulo mišljenje da ima bar toliko semiotika koliko ima semiotičara. To je ranije bilo moguće reći i za fenomenologiju. Ako semiotika zavisi od personalnosti samoga semiotičara, od njegovoga ukusa, od njegove pozicije, od društva, onda stvar dobija, naravno, sasvim drugi aspekt i hermeneutika se tu ne može više odvojiti od semiotike. Marksistička estetika je imala višestruku ulogu u ovome Kongresu, najpre u jednoj posebnoj diskusionalnoj grupi, koju je s naše strane vodio Sreten Petrović; dalje, u radu našeg Kongresa bilo je reči o fenomenološkoj metodi, koju je u odnosu na fenomen kreativnosti trebalo shvatiti i kao deskriptivnu metodu koja treba tek da dovede do razvoja teorije stvaralačkoga i kao metodu koja spada u moderno filozofsko mišljenje, pa su se oko toga zalagali Zoran Konstantinović i Ted Koen iz Čikaga. Posebno je bilo značajno učešće Stefana Moravskog, koji je uzeo učešća u sekciji čiji je rad bio posvećen potrebi umetnosti u današnjem svetu. Iz svega treba zaključiti sledeće: da je u postojećim pravcima rada u našoj nauci došao do izražaja pluralizam estetičkih ideja kroz predstavnike koji su s većim ili manjim uspehom molli braniti te ideje. U celini ili posebnim razgovorima bilo reči o položaju i sudbini estetike u našem vremenu. Tema k r a j a e s t e t i k e takođe je bila raspravljana. Dakle, raspravljalo se o određenim tipovima estetičkog mišljenja.

• Do kakvih je zaključaka dovela fundamentalna rasprava o kreaciji i humanom svetu?

— Suočavanje s temom stvaralaštvo i ljudski svet je neophodnost, a ne samo odluka Kongresa. Mi živimo u svom svetu. Nazivamo ga ljudskim svetom. U pitanju je nešto što ima vrednost kao ljudski svet. Čovek kao animal creans. To je, naravno, dalekosežno i to ide na filozofsku antropologiju, na mit, na celokupnost naše tradicije... Metode u savremenoj estetici se mogu i moraju dopunjavati...

* * *

Deseti, jubilarni kongres Međunarodnog društva za estetiku održaćе se 1984. u Kanadi ili Japanu.

Radoslav LAZIC

NAPOMENA:

*Prof. dr Milan Damjanović je rođen 1924. u Smederevskoj Palanci. Diplomirao je filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, kod profesora Filipovića i Z. Bujasa. Doktorsku disertaciju C. Fiedler am Scheidweg odbranio je na bečkom univerzitetu, kod profesora Kainza i Gabriela. Saradivao je na Institutu društvenih nauka, Odeljenje za filozofiju u Beogradu, jedno vreme bio je profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu, a zatim je redovan profesor Univerziteta u Beogradu.

Objavio je, osim teze C. Fiedler am Scheidweg, Wien, 1957, i sledeće knjige: Problem eksperimenta u estetici, Beograd, 1965, Strujanja u savremenoj estetici, Zagreb, 1966, Estetika i razočarenje, Zagreb, Ed. Fenomenologija, Beograd, 1975, Suština i povest, Beograd, 1976, Istorija kulture, Niš, 1977, i druga dela.

Glavni je urednik estetičkog časopisa Književna kritika. Objavljuje niz članaka, ogleda i studija u našim i stranim časopisima, zbornicima i godišnjacima iz oblasti estetike, istorije filozofije i kritike. Redovan je saradnik časopisa za kulturu, umetnost i društvena pitanja Polja. Razgovaramo s prof. dr Milanom Damjanovićem o ideji kongresa za estetiku, temama, predmetu i metodologiji kongresnih rasprava poznatih svetskih i naših filozofa, estetičara i umetnika na Međunarodnom kongresu za estetiku u Dubrovniku, koji je bio sigurno vredan naučno-teorijski skup, od značaja za napredak estetičke misli u nas i u svetu.

DVE PESME

tomaž čelovski

* * *

Bivša očeva ljubavnica, za trenutak ćemo se mimoići i ti bi najradije da me ne vidiš, ili da me me poznaješ. Zažalila si što si izašla, zapitala se zar zaista jedini put vodi ovom ulicom, i zašto upravo sada.

No, već si me pogledala, primetila si poznata usta i sad te podilaze žmarci, gledaš usta koja su te pećatila vrtoglavicama u sobi tvoje najbolje drugarice, dvaput nedeljno, vidiš usne koje se puče na dragom, a drugom licu; već su te pošinule znane oči; a nikad se u njima nisi ogledala sasvim izbliza, jer, žmurila si, zaboga.

To nije osmeh utočivosti na tvom licu, to je strah da nisam iščitao tvoje srdačnosti na ružičastom papiru, sada dobro spremljene u kutiji, to je studen koja te sačekala iza ugla i rekla ha!, zna li ovaj mladac ko se to smejaao kao nikad pre i nikad posle, ko je uhvatio njegovog oca oko pasa, na crvenom skuteru, u balon mantilu, upravo u trenutku kad je FOTO BIKIT pritisnuo okidač To je stud i stid pred povlačenjima, pred životom koji te žulja, i borama koje nagrizaaju tvoje obraze, ko dve jabuke obraze.

Prolaziš i ja nisam siguran da li taj polupokret znači pozdrav, prolaziš kao da pobeći znači i pobeći, kao da i sama pod perinom ne osećaš zrno graška, bivša kraljice vlastite sreće, kao da te doma ne čeka propupelo podsećanje, tvoja devojčica s kojom se već davno mimoišla, tvoja devojka s kojom se gledamo.

* * *

Pun sam tebe.

I sve je odjednom jednostavno. Sve se promalja iz moje tame, i sve će da uđe u nju, na kraju. I tako, kao što sada ništa ne umem da zamislim bez tebe, tako verujem da nisi mogla da se ne pojaviš. Tvoj dolazak i tvoje postojanje tako su razumljivi kao što je prirodno da dišem, da se smejem, da uvek iznova mogu da se pribudim u svetlo jutro.

Sa slovačkog preveo autor